

Anna Łosowska, *Wieliczko Mieczysław (1935–2009)* [w:] Tekstowa kartoteka osobowa przemyslan, pod red. Anny Siciak – na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej; zob. także Anna Łosowska, *Wieliczko Mieczysław (1935–2009)* [w:] *Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski południowo-wschodniej*, pod red. Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda, Rzeszów 2011 s. 451-452

Wieliczko Mieczysław (1935–2009), profesor nadzwyczajny UMCS.

Ur. 19 marca 1935 r. w Jaśle jako syn Karola, pracownika kolei i Julii z Jagielków. W 1941 r. rozpoczął naukę w miejscowej szkole podstawowej im. R. Traugutta, ale po upływie dwóch lat musiał ją przerwać w następstwie wysiedlenia rodziny do Wieliczki. Do Jasła powrócił w 1945 r. i w 1948 r. ukończył szkołę podstawową, a następnie kontynuował naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. Króla Stanisława Leszczyńskiego. Po uzyskaniu matury w 1952 r. złożył egzaminy wstępne na UJ, ale nie został przyjęty, dlatego podjął studia historyczne na nowo utworzonym Wydziale Humanistycznym UMCS w Lublinie. Ukończył je w 1956 r. uzyskując stopień magistra historii, na podstawie pracy „Sprawy wojskowe w uchwałach sejmiku województwa lubelskiego w latach 1575–1648”, przygotowanej pod kierunkiem doc. dr. Henryka Zinsa.

Po ukończeniu studiów powrócił do Jasła i rozpoczął pracę zawodową w charakterze nauczyciela, początkowo w Zasadniczej Szkole Elektrycznej CZSP (1956–1960), a następnie w Liceum Pedagogicznym dla Wychowawczyń Przedszkoli (1960–1963) i Technikum (od 1963 r. Liceum) Ekonomicznym (1963–1974).

W listopadzie 1974 r., po pomyślnym zakończeniu przewodu doktorskiego, zwieńczonego przygotowaniem i obroną rozprawy „Jasielskie w latach drugiej wojny światowej”, został zatrudniony w Instytucie Historii UMCS na stanowisku adiunkta i odtąd związał się na stałe z uczelnią i Lublinem. W 2002 r., na podstawie rozprawy „Polski przemysł naftowy pod niemiecką okupacją w latach 1939–1945”, uzyskał stopień doktora habilitowanego, a następnie stanowisko profesora nadzwyczajnego. W latach 1982–1984 sprawował dodatkowo funkcję dyrektora Biblioteki Głównej UMCS, a w dekadzie 1991–2000 był członkiem Rady Naukowej Instytutu Historii UMCS.

Jego pasje naukowe nie zamykały się w konkretnych granicach chronologicznych. Pierwsze publikacje były efektem współpracy z Karpacką Stacją Archeologiczną Oddziału PAN w Krakowie, a informowały o odkryciach archeologicznych na obszarze Lubelszczyzny. Powracał niejednokrotnie do tych zagadnień publikując w latach siedemdziesiątych cykl artykułów pod wspólnym tytułem *Śladami osadnictwa z biegiem Wisłoki*. W latach 1957–1958 współpracował z Zespołem Badawczym Dziejów Oświaty w latach okupacji przy Komisji Nauk Pedagogicznych Oddziału PAN w Krakowie. Efektem tych kontaktów były opracowania na temat tajnego nauczania w regionie jasielskim w okresie okupacji oraz przygotowanie grupy biogramów do *Słownika biograficznego nauczycieli w Małopolsce w latach II wojny światowej*. W uznaniu wiedzy i osiągnięć został wybrany, na lata 1968–1974, przewodniczącym Komisji Historycznej Okręgu ZNP oraz członkiem Komisji Historycznej Zarządu Głównego ZNP.

W swoich badaniach najwięcej uwagi poświęcił okresowi wojny i okupacji. Pogłębione kwerendy źródłowe w archiwach krajowych i zagranicznych zaowocowały serią artykułów, m.in. *Zniszczenia wojenne i odbudowa gospodarki w regionie gorlickim 1944–1948*, *Obóz wyniszczenia w Szebniach w latach 1941–1944*, rozszerzyły też obszar badawczy na sprawy gospodarcze. *Centralny Okręg Przemysłowy*, *Dzieje Rafinerii w Jaśle-Niegłowicach*, *Wschodnie Zagłębie Naftowe u progu wojny wrzesień-listopad 1939*, *Wojenna organizacja gospodarki w Zachodnim Zagłębiu Naftowym w latach 1939–1945*, czy wreszcie wymieniona już monografia o polskim przemyśle naftowym pod niemiecką okupacją, to tylko niektóre z jego publikacji, które poruszały kwestie mało dotąd rozpoznane.

Z chwilą pojawienia się możliwości bardziej swobodnych badań społecznych, rozpoczął śledzenie losów ludności polskiej w latach II wojny światowej. Powstały prace przedstawiające losy Polaków w kraju (m.in. *Z badań nad terrorem policyjno-sądowym i więzieniami w dystrykcie krakowskim w 1939–1941*, *Ucieczki z więzień w dystrykcie krakowskim*, *„Linia demarkacyjna” na Sanie – koncepcje i realizacja*, *Dzieje społeczne Polaków w warunkach okupacji 1939–1944/45*, *Migracje Polaków w II wojnie światowej*) i prace o ludności polskiej w ZSRR. Należy tu wymienić zwłaszcza *Migracje przez „linię demarkacyjną” w latach 1939–1940*, *Z badań nad rozmieszczeniem ludności polskiej w ZSRR (listopad 1939 – lipiec 1941)*, czy *Rozpoznanie przez Polski Czerwony Krzyż losu Polaków w Związku Radzieckim (listopad 1939 – lipiec 1941)*. Zagadnienie losu Polaków na obczyźnie było mu

szczególnie bliskie. Nie można tu wymienić wszystkich jego publikacji temu poświęconych, ale należy wspomnieć o pracach: *Z dziejów Polaków żyjących w sąsiedztwie ojczyzny, Pogranicza polskości na Węgrzech, Rumunii, Bośni i Hercegowinie*, czy wreszcie *Jenietwo wojenne Polaków w Rosji w latach 1503–1918*. W naukowym środowisku lubelskim znane było również jego zainteresowanie problematyką stosunków polsko-węgierskich. Uczestniczył w licznych konferencjach naukowych, a teksty tych wystąpień zostały wydrukowane w wydawnictwach uniwersyteckich w Budapeszcie, Szegedzie i Debreczynie. Warto tu wymienić biografie Józefa Bema, Tibora Csorby, Jósefa Antalla oraz monografię *Polacy na Węgrzech*.

Zasygnalizowane obszary badawcze nie przesłoniły jego pasji największej – badania dziejów miasta, w którym się urodził i któremu pozostał wierny. Przez ponad czterdzieści lat swojego zawodowego i naukowego życia publikował teksty związane z historią Jasła. Napisał ponad 70 różnorodnych tekstów poświęconych ludziom i różnym dziedzinom życia tego miasta, ale interesowały go problemy szeroko rozumianego regionu, o czym świadczą publikacje zamieszczane m.in. w „Przemyskich Zapiskach Historycznych” czy „Roczniku Przemyskim”.

Profesor pozostawił niezatarty ślad w lubelskim środowisku naukowym. Brał udział w pracach Okręgowych Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich (następnie przeciw Narodowi Polskiemu), początkowo w Rzeszowie, od 1984 r. w Lublinie, a od 1990 r. w Krakowie. W latach 1984–1998 był członkiem Rady Naukowej Towarzystwa Opieki nad Majdankiem, a następnie członkiem Rady Muzeum

Państwowego na Majdanku oraz aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego. Pracował w kolegiach redakcyjnych „Zeszytów Majdanka”, „Studiach Polonijnych” i „Res Historica”. Współpracował z Instytutem Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL oraz z Radiem Lublin, z którym przygotował kilkadziesiąt audycji historycznych. Wypromował ponad 80 magistrów i przygotował dwóch doktorów, niestety, nie doczekał już ich formalnych obron.

W uznaniu zasług został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi. Za aktywność naukową i dydaktyczną otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej, indywidualne i zespołowe nagrody Ministra Oświaty, Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz wielokrotnie nagrody rektorskie. Został też wyróżniony prestiżową nagrodą im. Ireny i Franciszka Skowyrów „za całokształt pracy naukowej na rzecz Polonii i Polaków na świecie”. Został też uhonorowany księgą pamiątkową *Losy Polaków pośród swoich i obcych*, przygotowaną przez kolegów i uczniów dla uczczenia siedemdziesiątej rocznicy jego urodzin.

Z małżeństwa z Bronisławą z Lechów miał syna Tomasza oraz córki Dorotę i Magdalенę. Zmarł nieoczekiwanie w Jaśle 20 sierpnia 2009 r., gdzie zaledwie dzień wcześniej, wygłosił swój ostatni wykład na temat wkładu Polaków w dziedzinę gospodarki i kultury Ukrainy, skierowany do przebywającej tu młodzieży polonijnej z Odessy.

Został pochowany na cmentarzu komunalnym w Warszawie przy ul. Korkowej, w dzielnicy Wawer.

Bibliografia: Arch. UMCS, Akta studenckie i osobowe, sygn. H 11/30, H 78/13, K 13176; Litwiński R., *Bibliografia prac dr. hab. Mieczysława Wieliczki, prof. UMCS*, „Annales UMCS” S. F, vol. 60, Lublin 2005, s. 15-39; Radzik T., *Profesor Mieczysław Wieliczko. Sylwetka naukowa historyka*, tamże, s. 9-13.